

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

www.philosophical-research.org

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

Περίοδος 2019-2020

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΛΓ' ΚΥΚΛΟΣ

Συνάντηση 12η

Πέμπτη, 27 Φεβρουαρίου

Μικρό Σχόλιο για το Συμπόσιο

Γεωπολιτικής στην Σπάρτη

*I***ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ***Συγκριτικές Διαχρονικές
Μεταφιλοσοφικές Έρευνες
στην Ανθρώπινη Μοίρα**Μέρος II***Ειδική Μορφολογία της Ιστορικότητας**

Συνεχίζοντας την μελέτη της ιστορίας που αρχίσαμε την προηγούμενη φορά, και αναλύοντας επιλεγμένους σταθμούς και φάσεις της για να ανακαλύψουμε το νόημα και τον σκοπό της, το «τέλος» της, θα ερευνήσουμε την Πέμπτη την πρώτη μεγάλη κοσμοϊστορική Επανάσταση, την λεγόμενη Νεολιθική.

Λέω πρώτη νοηματοδοτική Επανάσταση, και όχι δεύτερη μετά την Πύρινη (την «ανακάλυψη» της φωτιάς), γιατί πριν την χρήση του πυρός δεν νοείται άνθρωπος με έννοια υπό την οποία μπορούμε να συμπεριλάβουμε τους εαυτούς μας με την ιδιαιτερότητα της ουσίας μας. Άνθρωπος και ιστορία αρχίζουν με την φωτιά. Το πυρ ως όργανο και σύμβολο εξανθρωπισμού του ζώου, ως αρχή εξημέρωσης και ελέγχου, ως μήτρα και εργαλείο κάθε τέχνης, κάθε ανελισσόμενης μεθόδου χειρισμού των αναγκών του χρόνου, εκφράζει έτσι την βιωματική συνειδητοποίηση του χρόνου ως υπαρξιακού ορίζοντα του «νέου» όντος στον κόσμο. Έτσι στην αρχή της ιστορίας ως χρόνου του ανθρώπου τίθεται το μέγα πρόβλημα της μέριμνας στον χρόνο.

Και αυτό ακριβώς σημαίνει ο μύθος του Προμηθέα στον Ησίοδο που αναλύσαμε την προηγούμενη φορά.

Οι θεοί έχουν και κρατούν κρυμμένο τον βίο και το πυρ από τους ανθρώπους. Η ανθρώπινη ύπαρξη είναι βαρειά, εργώδης, ταλαίπωρη. Οι ανάγκες του χρόνου πιέζουν αφόρητα. Κρυμμένο και το πυρ που ελαφρύνει τον μόχθο, που φωτίζει το σκότος της ανάγκης, τον λαβύρινθο της ύπαρξης. Ο Προμηθέας κλέπτει το πυρ και το παραδίδει στους ανθρώπους. Αλλά έτσι δεν αλλάζει το βάρος του σταυρού του υιού του ανθρώπου, μόνο μετασχηματίζεται τώρα σε ανήσυχη γυιοβόρο ψυχοφθόρο μέριμνα του χρόνου. **Και ο Ζευς οργίζεται με την Προμηθεϊκή επιλογή του ανθρώπου: αντί να επιζητήσει την θέωση της αιωνιότητας, αποζητεί την επιτυχή διαχείριση των αναγκών του χρόνου με θυσία της ψυχής του.**

[Αυτό το ίδιο σημαίνει και ο πρώτος Προμηθεϊκός μύθος στον Ησίοδο, για την δόλια διανομή των μερών του θυσιαζομένου ζώου μεταξύ θεών και

ανθρώπων υπέρ των δεύτερων – το νόημα είναι το κέρδος στις ανάγκες του χρόνου].

Και χολωμένος ο θεός σοφίζεται το μέγα μάθημα για την ανθρώπινη λοξοδρομία – επιδεινώνει την ανθρώπινη επιλογή. Δημιουργεί την Πανδώρα, στήνοντας έτσι τον τρίτο και πρώτο πυλώνα του εγκλωβισμού του ανθρώπου στον Λαβύρινθο του χρόνου, την γενετήσια ορμή προς διαιώνιση του είδους εξωραϊσμένη εις θήλεια διακόσμηση κα διακόμψωση.

*τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακόν, ὃ κεν ἅπαντες
τέρπωνται κατὰ θυμὸν ἔον κακὸν ἀμφαγαπῶντες.*

Ησίοδος, Ἔργα καὶ Ἡμέραι, 57-8

Ο Ολύμπιος ταγός του Απολλώνιου «κόσμου» είχε βέβαια δίκαιο, και όχι ο δαίμων της Τιτανικής τάξης.

Οι θεμελιώδεις διαστάσεις της ανθρώπινης ύπαρξης στον χρόνο τίθενται όλες εξ αρχής κατά την Παλαιολιθική περίοδο, την εποχή των Σπηλαίων.

Το βίωμα της χθόνιας γονιμότητας εκφράζεται με τις «Αφροδίτες», γυναικείες παραστάσεις με πληθωρικά τα μέλη που αφορούν στην γέννηση και υπερτονισμένες εμφατικά τις διαρθρώσεις και αναλογίες του γυναικείου σώματος. Η γυμνή «Αφροδίτη» του Laussel (Dordogne, Γαλλία), 22.000 χρόνια πριν, κρατάει υπερυψωμένο με το δεξί της χέρι το

κέρας της Αμάλθειας σαν να πρόκειται να πιεί από αυτό, που φέρει 12 χαραγές. Ήδη υφίσταται ο συμβολισμός των δώδεκα σεληνιακών μηνών για την κατά προσέγγιση ετήσια περίοδο.

Το βίωμα της τοτεμικής δύναμης παρίσταται με θεριομορφικές ανδρικές εικόνες. Έξοχο δείγμα το λεοντοκέφαλο αγαλματίδιο από χαυλιόδοντα μαμούθ που βρέθηκε στο σπήλαιο Hohlestein Stadel της νότιας Γερμανίας και χρονολογείται 32.000 με 30.000 χρόνια πριν. Υπάρχουν αντίστοιχες παραστάσεις με κεφαλή βίσωνα και ελάφου.

Η διαλεκτική σχέση γενετήσιας ορμής και θανάτου, δημιουργικής και καταστροφικής δύναμης απεικονίζεται σε σκηνή του σπηλαίου Lascaux (Γαλλία), γύρω στα 16000 χρόνια πριν. Ένας μανιασμένος υπερμεγέθης βίσωνας με τα εντόσθιά του να πέφτουν έξω από πληγή στην κοιλιά του που έγινε από λόγχη, έχει πετάξει κάτω σκοτώνοντας τον κυνηγό. Αυτός σε στάση θανάτου κείται εν στύσει. **Η «αποπτική» ταυτότητα γέννησης και θανάτου, γονιμοποιού ορμής και αποσυνθετικής σήψης, αυτό που θαυμάζουμε στα λακωνικά ανάγλυφα προϊδεάζεται εδώ.** Ακόμη περισσότερο. Το κεφάλι του ανθρώπου είναι πτηνόμορφο σαν το πτηνό που κοσμεί την ράβδο του (εξουσίας; σκήπτρο;), η οποία παράκειται ιστάμενη ορθή εν μέσω θανάτου. **Το ανθρώπινο πέταγμα προς τα πάνω και τα πάντα, το ανοικτό και εκστατικό του ανθρώπου της θεωρίας μου, η αδρεναλίνη που μετουσιώνεται σε έρωτα του κάλλους και σε λαχτάρα θέωσης.**

Η εξουσία και κυριότητα της δύναμης συμβολίζεται με ράβδους σκήπτρων διακοσμημένους με λαβυρινθώδεις σχηματισμούς αλληλοπεπλεγμένων καμπύλων γραμμών, απαρχή της εκπληκτικής σύνθετης συνεχούς έλικος της Μυκηναϊκής εποχής, δια της πολυσχιδούς

παράθεσης επάλληλών καμπύλων παραλλάσσουσας μορφής της Νεολιθικής περιόδου (μεγαλιθικό μνημείο Gavrinis dolmen, Larmor, Baden, Brittany, Γαλλία), - σύμβολου της ερρύθμου ροής και εν τάξει μεταβολής του γίγνεσθαι.

Το παιχνίδι του νεαρού αρσενικού, η παιδιά του παιδός, προδιατύπωση της εορτής του βίου, προδιαγράφεται με παραστάσεις στάσεων και κινήσεων επίδειξης και ανέμελης «άχρηστης» κατανάλωσης ενέργειας.

Ακόμη και αυτό το Κουρικό ιδεώδες προϋπάρχει ως βίωμα επιφαινόμενο σε εικόνες σωματικού κάλλους μορφής νεαρών αρρένων.

Τα πάντα υπάρχουν εξ αρχής και μέχρι τέλους. Αλλάζει η επικράτεια του ενός ή του άλλου συστατικού στοιχείου και η συνεπακόλουθη δομή της σύνθεσής των, διαδεχομένων εν εξελίξει των σχετικών διαρθρώσεων η μία την άλλη κατά τάξιν μέχρι επίτευξης της απόλυτης αρμονίας στην σύνθεση εν «τέλει» υπό τον αξονικό τόνο του κάλλους.

Την Πέμπτη θα ερευνήσουμε την Νεολιθική διάρθρωση της ανθρώπινης ύπαρξης στην διάσταση της χθόνιας γονιμότητας. Και πρώτα θα αναλύσουμε την θρησκευολογική έκφραση των δομών της Νεολιθικής Επανάστασης, εστιάζοντας στην λατρευτική της δομή.

Σημείωνα επ' αυτού πρόσφατα:

«Έτσι, η απλή προσφορά, οι «απαρχές», μιας φούχτας δημητριακών από την σοδειά και η τέλεση των μυστηρίων της ζωής και του θανάτου αντιστοιχεί στον χαρακτήρα της Μεγάλης Μητέρας Γης [Δη-(Γη)-μήτηρ] και στην θρησκευτικότητα της Χθόνιας Γονιμότητας. Στο πλαίσιο του μυστηριακού συμπλέγματος, επισυμβαίνει και η εξαιρετική εφ' άπαξ του ενιαυτού αιματηρή λατρεία (ανθρωποθυσία), ως σύμβολο παρθενικού βιασμού εις γέννηση, ή τελετουργία γονιμοποίησης με το υγρό της ζωής (αίμα – σπέρμα), ή μαγεία καθαισμού και αποτροπιασμού του κακού με τον αποδιοπομπαίο τράγο του ανθρώπινου μιάσματος. Η Ιεροτελεστία αυτή της Άνοιξης μεταμορφώθηκε, κατά την προετοιμασία, και αργότερα υπό την επήρεια, της τρίτης αποκάλυψης του Απόλυτου, στον θνήσκοντα και ανιστάμενο θεό, τον νεαρό πάρεδρο της Μεγάλης θεάς, τον διαμελιζόμενο και ολοκληρούμενο (Όσιρις – Άδωνις – Άττις), τον πάσχοντα και θριαμβεύοντα (Διόνυσος), και «τέλος» στον εν Σταυρώ και Αναστάσει».

Το βίωμα του βάθους του όντος, η τεράστια σκοτεινή αγκαλιά της μάνας Γης, οι Μυχοί της ύπαρξης όπου βυσσοδομούνται τα τεκταινόμενα του μέλλοντος και όπου οι Μοίρες υφαίνουν το πέπλο του χρόνου, η φοβερή κοσμική μήτρα της δημιουργικής σήψης και ο α-ειδής γυναικείος κόλπος, - η διάσταση αυτή της ανθρώπινης ύπαρξης γεννάει το σύμβολο, και το κρύφιο και κεκρυμμένο, και το μυστήριο. Θα δούμε την υφή της κρυφιότητας και την δομή του μυστηρίου στην πρώτη «νεολιθική» του θεμελίωση και στη Ελληνική επεξεργασία του. Τα Μυστήρια της Ελευσίνας θα μας οδηγήσουν σε εποπτικά συμπεράσματα.

Στο βάθος ριζώνουν και τρέφονται δομές σταθερότητας. Έτσι συμβαίνει η πρώτη θέσμιση του ανθρώπινου βίου – εμφανίζονται οι Θεσμοί του Αίματος. (Θεσμο-φόρια). Οι Εριννύες τους φρουρούν τιμωρώντας τους παραβάτες. Θα τις και τους παρατηρήσουμε στις Ευμενίδες του Αισχύλου ως με μεγεθυντικό φακό.

Ο άνθρωπος ημερεύει και εξημερώνεται. Κάνει χωριό με τους γειτόνους του. Καλλιεργεί την γη παρακολουθώντας την μηνιαία περίοδο της Σελήνης (κυρίας των ψυχρών υγρών) και την ενιαύσιο του Ήλιου (κυρίου της ζωτικής θερμότητας, των θερμών και του σπέρματος). Χρησιμοποιεί εξειδικευμένα εργαλεία για πολλαπλασιαζόμενο πλήθος εργασιών.

Θα μελετήσουμε την σχέση όλων αυτών των δομών μεταξύ των και προς αυτές της θρησκευτικότητας που προανέφερα. Θα επιχειρήσουμε μια ολιστική θεώρηση του νοήματος του «Νεολιθικού» τρόπου της ανθρώπινης ύπαρξης.

Ο θεματικός τίτλος της ομιλίας μου είναι:

Η Νεολιθική Επανάσταση:

Γεωργία, Εργαλεία, Χωριό και Μυστήρια

Οι Πρώτοι Θεσμοί του Αίματος.

Λόγω της παρούσας συγκυρίας, αλλά και επί του θέματος, θα προλογίσω για τις οργιαστικές τελετές του τέλους του χειμώνα, για τα Ανθεστήρια και την φύση του οργίου. Και θα απασχοληθούμε με την διαφορά από τα γυναικεία μυστήρια του φθινοπώρου (Δήμητρα και Περσεφόνη), στα

χειμέρια του Διονύσου (κατ' αγρούς Διονύσια, Ληναία, Ανθεστήρια), και στην φοβερή ιεροτελεστία της άνοιξης. Και για την επιφάνεια του Απόλλωνα αναπόφευκτα θα καταλήξω. Και για την νεότητα θα μιλήσω.

Η ομιλία θα γίνει την Πέμπτη 27 Φεβρουαρίου, 8.30 το βράδυ, στην Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάλου Λόγου και Τέχνης (2^{ος} όροφος, Πλατεία Γεωργίου Α').

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.

II

Το Συμπόσιο για την γεωπολιτική και τις εξελίξεις στο περιφερειακό πεδίο της Ελλάδας με έμφαση στις Ελληνοτουρκικές σχέσεις που διοργάνωσε την προηγούμενη Παρασκευή ο Δήμος Σπάρτης, στέφθηκε από ιδιαίτερη επιτυχία.

Οι συμμετέχοντες στο πάνελ είχαμε διαφορετική ειδικότητα, και επίσης τονικότητα προσέγγισης, φιλοσοφική και ιστορική, πολιτική, επιστημονική, σχολιαστική. Η ανάκραση ήταν καλή, δίνοντας ενδιαφέρουσες θέσεις, παραθέσεις και αντιπαραθέσεις. **Άνοιξαν οι ορίζοντες για μια δημιουργική επανεξέταση σε βάθος των προϋποθέσεων ενός λειτουργικού στρατηγικού Δόγματος της χώρας κατάλληλου για τον 21^ο αιώνα, χωρίς τα βαρίδια των δογματισμών του προηγούμενου μισού αιώνα.** Οι δογματισμοί εκείνοι είχαν ως αποτέλεσμα την πτώση σε όλους τους συντελεστές ισχύος της χώρας, με καταστροφικές συνέπειες για όλους τους τομείς του εθνικού βίου.

Το Συμπόσιο καλό, και πολύ σημαντικό, θα ήταν να είναι η απαρχή μιας βελτιούμενης σειράς τέτοιων Συναντήσεων της Σπάρτης, με πρώτο σκοπό την εμπέδωση ενός μόνιμου Forum γεωπολιτικών και στρατηγικών συζητήσεων, «τέλος» δε την δημιουργία ενός Κέντρου τέτοιων μελετών, ώστε να μπορεί να λειτουργήσει ως Think Tank παραγωγής σοβαρής στρατηγικής σκέψης, διαθέσιμης για τις ανάγκες της πολιτείας, όπως συμβαίνει στις ΗΠΑ.

Επειδή δε πρόγνωση χωρίς γνώση είναι υποκειμενική φαντασιοκοπία κατά το δοκούν και το ευχάριστο (οι συνήθεις δε αναλύσεις πλεονάζουν σε αυτού του είδους αυθαιρεσίες ή ευχολόγια), και επειδή η διαμόρφωση σωστής συνολικής στρατηγικής βασίζεται πάνω στην ακριβή διάγνωση της κατάστασης και της ροπής των εξελίξεων στο παγκόσμιο μονοπολικό σύστημα, στο οικείο περιφερειακό πεδίο της χώρας και στα γειτονικά του, και επειδή επί πλέον ακριβής διάγνωση αυτών των δεδομένων και τάσεων δεν έχει αναλυτικό βάθος χωρίς την γεωπολιτική και ιστορική προοπτική κάθε στρατηγικής θέσης - για αυτούς τους λόγους το Κέντρο Γεωπολιτικών και Στρατηγικών Ερευνών άριστα θα συνδυαζόταν και συνεργαζόταν με το σχεδιαζόμενο Ινστιτούτο Δωρικών και Σπαρτιατικών Μελετών, ειδικά μάλιστα λόγω της σημασίας της Σπάρτης για την στρατηγική σκέψη της κλασσικής αρχαιότητας θεωρητικά και πρακτικά.

Γιατί όπως στην σύνταξη πραγματολογικής στρατηγικής χρειάζεται απαραίτητα η γεωπολιτική της μεγάλης (τώρα η οικουμένη ολόκληρη) και μικρής (οικεία περιφέρεια) περιοχής αφ' ενός, η ιστορική συγκυρία και το άνυσμα της ιστορίας την δεδομένη στιγμή αφ' ετέρου, τόσο και περισσότερο απαιτείται και η επίγνωση της πολιτισμικής ταυτότητας του εν προκειμένω λαού, χωρίς την ολόψυχη σύμπραξη του οποίου, όποια στρατηγική, οσοδήποτε καλά σχεδιασμένη επί χάρτου, είναι καταδικασμένη σε αποτυχία.

Η συμμετοχή του πρέσβυ του Ισραήλ στο πάνελ του Συμποσίου ήταν ασφαλώς ευπρόσδεκτη, και χρήσιμο θα ήταν να ξανακούγαμε από τον

επίσημο εκπρόσωπο της χώρας του την πολιτική της εν προκειμένω. Όπως επιδιωκτέα είναι η ενεργός παρουσία σε μελλοντικές συναντήσεις εκπροσώπων άλλων σχετιζόμενων δυνάμεων, εν πρώτοις δε του Αμερικανού πρέσβυ (ως αντιπροσώπου της παγκόσμιας ηγεμονικής δύναμης) και του πρέσβυ της Τουρκίας (ως εκπροσωπούντος την πρωτεύουσα δύναμη του περιφερειακού πεδίου, προς την οποία άλλωστε οι σχέσεις αποτελούσαν την κομβική θεματική του Συμποσίου).

Ο Ισραηλινός πρέσβυς έφυγε εσπευσμένα λίγο πριν την λήξη του Συμποσίου και ενώ ήταν η σειρά του να μιλήσει. Του είχε ζητηθεί να εκφράσει τις απόψεις του στο τέλος των άλλων τοποθετήσεων, ώστε να μπορεί να συνθέσει την απόκρισή του έχοντας υπ' όψη όλες. Την εξήγηση της αποχώρησής του τελευταία στιγμή μόνο αυτός μπορεί και πρέπει να δώσει, ίσως ερωτώμενος δημοσιογραφικά. Ερμηνειολογίες άλλων είναι να κουβαλάς νερό στον πίθο των Δαναΐδων.

Τίποτα δεν έγινε που να υποδηλώνει ούτε υπόνοια καν ελάσσονος τιμής προς αυτόν ή την χώρα του. Η διοργάνωση ήταν άψογη, και η διεύθυνση της εκδήλωσης σωστά θέλησε να αποφύγει λίγο την ακαμψία μιας συνεδρίασης της Βουλής ή ενός πολιτικού debate. Ήταν μια επιστημονική αντιμετώπιση του θέματος και χρειάζεται ευλυγισία, που δίνεται σε πολιτισμένα περιβάλλοντα. Βέβαια καλύτερα θα ήταν αν μερικοί από μας είχαν αυτοπεριορισθεί στην χορηγηθείσα ελευθερία μας διαχείρισης του χρόνου. (Θέλω να πιστεύω ότι εγώ το έκανα!). Αλλά η αρχή που ακολούθησε ο πρόεδρος της συνάντησης είναι η ορθή. Και οι λεγόμενες δευτερολογίες είναι ουσιαστικό κομμάτι μιας ζωντανής συζήτησης, αρκεί πάλι να μην γίνεται κατάχρηση χρόνου. Πάντως τίποτα από αυτά δεν αιτιολογεί την κίνηση στο τέλος του Πρέσβυ.

Ίσως λοιπόν απλά η ευρεία γκάμα κατευθύνσεων στις τοποθετήσεις, και η πολυδιάστατη αντιμετώπιση του θέματος που έγινε, να μην ήταν αναμενόμενες από τον διπλωματικό εκπρόσωπο ή να μην ταίριαζαν στον διπλωματικό του ρόλο, αν και βέβαια γνώριζε ότι δεν πρόκειται για πολιτική εκδήλωση με την τρέχουσα στενή έννοια.

Εν πάση περιπτώσει η αναχώρησή του δεν είχε την παραμικρή επίπτωση στην επιτυχία και σημασία της συνάντησης, η οποία τελείωσε με μια νότα Ελληνισμού.

“Τὸ δ’ εὖ νικάτω”.